

Viešoji įstaiga
LIETUVOS TAUTINIŲ MAŽUMŲ
FOLKLORO IR ETNOGRAFIJOS CENTRAS

2016 m. veiklos rezultatų ataskaita

Įsteigtas 2006 m. rugsėjo 22 d.

Steigėjai: Tautinių mažumų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, asociacija „Vilniaus rusų folkloro centras“, Irena Zacharova

Įstaiga yra ne pelno siekianti organizacija, veikianti pagal įstatus.

Darbuotojai: direktorius, buhalteris, 3 specialistai (iš viso – 2 etatai).

Patalpos: 210 kv. m.

Įstaigos veiklos tikslai: Lietuvos Respublikos kaip daugiakultūrinės ir tolerantiškos šalies įvaizdžio formavimas. Lietuvos tautinių mažumų tradicinės kultūros paveldo puoselėjimas ir išsaugojimas.

Veiklos kryptys:

- **Tautinių mažumų tradicinės kultūros mokymo proceso organizavimas:** folkloro tradicijos perteikimas jaunajai kartai; tautinių mažumų folkloro mokyklos veiklos organizavimas (veikia rusų, baltarusių, lenkų, ukrainiečių skyriai).
- **Tautinių mažumų kultūros paveldo rinkimas ir išsaugojimas laikmenose:** (fiksavimas Lietuvoje garso ir vaizdo įrašuose), folkloro archyvo sukūrimas, medžiagos analizė.
- **Tautinių mažumų tradicinės kultūros sklaida:** Lietuvos tautinių mažumų respublikinių folkloro festivalių, koncertų, parodų rengimas; tarptautinių folkloro festivalių organizavimas; Lietuvos tautinių mažumų tradicinės kultūros populiarinimas užsienyje; informacijos apie tautinių mažumų tradicinės kultūros įvykius sklaida visuomenės informavimo priemonėse.
- **Metodinė veikla:** seminarai, kursai pedagogams, studentams, moksleiviams, folkloro ansamblių dalyviams; kolektyvų atestacija; mokymo priemonių, programų rengimas, Lietuvos tautinių mažumų tradicinę kultūrą reprezentuojančių leidinių, garso ir vaizdo kompaktinių plokštelių leidyba; kasmetinės vasaros folkloro mokyklos organizavimas; informacijos teikimas folkloro ir etnografijos klausimais, naudojant sukauptus ir nuolat papildomus Centro fondus (fonoteką, videoteką, biblioteką); apvalaus stalo diskusijų, mokslinių konferencijų rengimas.
- **Informacijos sklaida:** informacija apie tautinių mažumų tradicinės kultūros įvykius buvo viešinama kultūros ir bendrosios informacijos interneto svetainėse, leidžiami plakatai, rengiamos programėlės. Kultūriniuose Lietuvos (lietuvių, lenkų, rusų kalbomis) dienraščiuose ir žurnaluose publikuojami tautinių mažumų renginių anonsai, recenzijos.
- **Patalpų suteikimas kultūrinei veiklai:** patalpų, aprūpintų šiuolaikine biuro įranga (kompiuteris, interneto prieiga, fiksuoto ryšio priemonės), ir muzikinių instrumentų suteikimas

nemokamai nuolatinei tautinių mažumų (rusų, baltarusių, ukrainiečių, lenkų, armėnų, totorių) folkloro kolektyvų veiklai.

Pagal 2016 m. konkurso Tautinių mažumų kultūros paveldo puoselėjimo ir išsaugojimo paslaugoms pirkti įvykdyti šie darbai:

1. Tradicinės kultūros mokymo proceso organizavimas

1.1. Tautinių mažumų folkloro mokyklos veiklos organizavimas

Pasitelkiant etninę kultūrą, ugdomos bendrosios kompetencijos, tautos kultūrine patirtimi grindžiamas kūrybingumas, tradicinės dorovės normos, tautinė ir pilietinė savimonė, pagarba gyvenamajai aplinkai ir Lietuvai, šeimos, bendruomenės ir tautos tradicijoms, savo ir kitų tautų kultūrinėms vertybėms, dvasinis ir fizinis tautos sveikatingumas. Etninės kultūros ugdymas plėtoja ugdytinių istorinę kultūrinę atmintį, padeda asmeniui suvokti save kaip konkrečios tautos, šeimos, giminės ir etnografinės srities atstovą, stiprina tautines tradicijas švietimo įstaigose. Etninė kultūra puoselėja bendravimo ir darnaus bendruomenės gyvenimo tradicijas, ugdo pozityvią asmens būties pasaulėjautą, žmogaus ir gamtos darną, iš kartos įkartą perduodamą pagarbą gyvybei ir gėriui.

Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centre pastoviai veikia tradicinės muzikos mokykla, kurioje vyksta nuolatinis mokymo procesas. Čia ateina įvairių tautų (rusų, baltarusių, lenkų, lietuvių, ukrainiečių, totorių, karaimų, armėnų, italų, osėtinų, žydų ir kt.) vaikai ir jaunimas, kurių šeimose saugo ir vertina liaudies tradicijas. Mažus vaikus atveda tėvai, kurie nori, kad jų vaikai pažintų savo tautos kultūrą ir būtų tolerantiški kitų daugiatautės Lietuvos kultūroms. Pamokose vaikai nėra griežtai skirstomi pagal tautybes – racionaliau juos skirstyti pagal pasiruošimo lygį (žinias, gebėjimus bei įgūdžius) ir pažindinti juos su įvairių tautų kultūromis.

Mokyklos tikslas sudaryti būtinas sąlygas harmoningam vaikų – įvairių etnokultūrų atstovų-asmenybės ugdymui.

Mokykla dirba pagal autorines programas ir metodikas, aprobuotas Vilniaus muzikos bei vidurinėse mokyklose.

Mokymo programą sudaro šie dalykai:

- Liaudies šokis;
- Folkloro ansamblis;
- Teorija, tradicinės muzikos notacija;
- Muzikos istorija;
- Etnografijos istorija;
- Etnografinis solfedžio;
- Tradicinio kostiumo gamyba;
- Muzikos instrumentai (armonika, akordeonas, bajaranas, balalaika, fortepijonas, mušamieji instrumentai ir kt.).

Programos temos yra paremtos liaudies kalendoriumi, todėl kiekviena mokymosi programos tema baigiasi liaudies švente, kurios metu mokiniai pristato savo pasiekimus ir žinias.

Mokykloje dirba mūsų centro specialistai – Lietuvos muzikos ir teatro akademijos absolventai: etnomuzikologai, instrumentininkai, muzikos teorijos dėstytojai, tradicinių amatų žinovai.

1.2. Folkloro seminaro „Vilniaus krašto lenkų ir gudų vaikų folkloras” organizavimas

Seminare dalyvavo pedagogai ir studentai, kuriems įdomi seminaro tematika. Renginio tikslas – supažindinti dalyvius su lenkų ir gudų etnografinė medžiaga, specialiai parinkta darbui su vaikais, supažindinti su pagrindiniais folkloro kolektyvo mokymosi proceso organizavimo aspektais, darbo su vaikų folkloro kolektyvu programų sudarymu. Seminaras buvo iliustruojamas etnografiniais įrašais, surinktais dr. Gustavo Juzalos Deprati ir iš Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro archivo.

Aspektai, kuriuos sureikšmino lektoriai:

- sudaryti vaikui sąlygas įgyti svarbiausių etninės kultūros reiškinių bei vertybių pažinimo ir suvokimo pradmenis, tapti tradicijų perėmėju tenkinant savo prigimtinius žaidybinius, kūrybinius ir pažinimo poreikius:

- plėtojant vaikų etnokultūrinės raiškos įgūdžius ir tautinio paveldo pažinimą, kurių užuomazgas vaikai jau įgijo šeimoje, gimtojoje aplinkoje ar ugdymo institucijoje;

- per etnokultūrinį ugdymą stiprinant vaiko ryšį su aplinkos žmonėmis – tėvais, artimaisiais, draugais ir kaimynais, skatinant vaikų meilę bei pagarbą savo gimtinei, Tėvynei ir jos kultūrai, formuojant tradicijomis grindžiamą dorinį vaikų elgesį;

- skatinant vaikų pomėgį liaudies kūrybai ir tradicijoms, atskleidžiant tautos palikimo įvairovę, papročių ar vaizdinių įvairialypį pobūdį, plėtojant papročių ir apeigų suvokimą, skatinant domėjimąsi kitų tautų papročiais.

Skaitytų pranešimų temos:

Rytų Lietuvos gyventojų etnogenezė

Šeimos apeigų folkloras

Istorinis folkloras

Folkloro rekonstrukcijos galimybės.

Seminaro lektoriai: Irena Zacharova (folkloro mokytoja-ekspertė, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovė), Nikolaj Zacharov (folkloro mokytojas-ekspertas, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovas), prof. Dr. Rytis Ambrazevičius (Kauno technologijos universiteto bei Lietuvos muzikos ir teatro akademijos dėstytojas, etnografijos specialistas, folkloro ansamblio "Intakas" vadovas), Varsa Zakarienė (folkloro ansamblio „Varangė“ vadovė, Muzikos ir teatro akademijos Etnomuzikos archyvo specialistė).

1.3. Folkloro seminaro „Šalčininkų rajono gudų apeiginis folkloras” organizavimas

Dėl istoriškai susiklosčiusių aplinkybių daugelis lietuvių ir gudų papročių susipynę tarpusavyje. Lietuviai ir rytų, o kartais ir vakarų bei pietų slavai atlikdavo gana daug analogiškų papročių, kartais dainavo beveik tas pačias dainas, sekė labai panašias pasakas, pasakojo sakmes ir padavimus. Tai taikytina kalbant ir apie vaikų folklorą. Renginio tikslas – supažindinti dalyvius su Lietuvos gudų tradicinės kultūros pavyzdžiais, skirtais darbui su vaikų folkloro kolektyvais, aptarti jų bei lietuvių vaikų folkloro panašumus ir skirtumus. Seminare dalyvavo pedagogai, studentai, kultūros darbuotojai besidomintys tradicijomis, papročiais.

Skaitytų pranešimų temos:

Vaikų folkloro apybraiža

Vaikų folkloras Rytų Lietuvoje

Folkloro rūšys ir žanrai

Lopšinės

Seminaro lektoriai: Irena Zacharova (folkloro mokytoja-ekspertė, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovė), Nikolaj Zacharov (folkloro mokytojas-ekspertas, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovas), Irena Višnevskaja (lenkų folkloro specialistė, Lenkų mokslų akademijos Meno instituto doktorantė), Hb. Dr. Gustav Juzala-Deprati (lenkų folkloro specialistas, Etnologijos habilituotas daktaras, istorinių mokslų daktaras).

1.4. Seminaro „Darbo su tautinių mažumų vaikų ir jaunimo folkloro ansambliais metodika” organizavimas Palangoje

Seminaras vyko dvi dienas. Pranešimus skaitė išymūs Lietuvos ir užsienio šalių etnografijos specialistai. Seminare dalyvavę pedagogai, kultūros centrų darbuotojai, vaikų folkloro kolektyvų vadovai pažymėjo aukštą teorinį ir praktinį organizavimo lygį, taip pat pademonstarvo ketinimus taikyti įgytas žinias ir patirtį savo tolimesnėje praktinėje darbo su vaikais ir jaunimu veikloje.

Seminarą sudarė teorinės ir praktinės dalys. Teorinėse buvo pristatyta informacija apie vaikų muzikinį folklorą ir tautosaką, palygintos slavų ir lietuvių tradicijos, pranešėjai apžvelgė vaikų tradicinį kalendorių, išsamiai papasakojo kaip planuoti ir nuo ko pradėti užsiėmimus su pradedančiais, taikomosios dailės specialistė papasakojo kaip sukurti mini-muziejų naudojant tradicinės kultūros atributus, kad užsiėmimų metu vaikai pasinertų į senovinės buities atmosferą. Taip pat buvo pristatyti leidiniai padedantys geriausiai parinkti medžiagą liaudies teatro pastatymui, vaikų muzikinio folkloro medžiaga: dainos, žaidimai ir kt. Praktinėje dalyje pranešėjai drauge su vaikų folkloro ansamblių dalyviais pristatė klausytojams kvėpavimo pratimus, įvairius garso išgavimo būdus, žaidimus, pademonstarvo dažnučių, dainų mokymosi procesą.

Skaitytų pranešimų temos:

Lietuvių bei Lietuvos slavų tradicijų sąsajos

Taikomoji dailė

Liaudies teatras

Žaidimai, šokiai, rateliai

Kalendorius ir tradicija

Garso išgavimo ypatumai pagal vaikų amžiaus grupės

Folkloras buityje ir scenoje

Folkloro rekonstrukcijos galimybės

Seminaro lektoriai: Dr. Jevgenija Redkova (Sankt Peterburgo N. A. Rimskio-Korsakovo valstybinės konservatorijos docentė), Tatjana Začikievič (folkloro ansamblio „Dička“ vadovė, Ukraina), Irina Nekrasova (Tverės aukštesniosios muzikos mokyklos Etnografijos katedros vedėja), Sergej Starostin (folkloro ekspertas, etnomuzikantas, multiinstrumentalistas, televizijos projekto "Pasaulinis kaimas" vedėjas, prodiuseris, Maskva); Oleg Konšin (Vologdos apskrities liaudies kultūros centro etnografijos ir folkloro skyriaus metodininkas, etnografinio ansamblio "Uftiužanočka" meno vadovas); Irena Zacharova (folkloro mokytoja-ekspertė, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovė), Nikolaj Zacharov (folkloro mokytojas-ekspertas, folkloro ansamblio „Arinuška“ vadovas).

Papildomai surengti seminarai:

1. „Lietuvos sentikių folkloro ypatumai“
2. „Tradicinės kultūros seminaras“
3. „Kalendorinės apeigos ir papročiai“
4. „Muzikinio folkloro stilius“
5. „Lietuvos sentikių lyrinių dainų stiliaus ypatumai“

Į papildomai surengtus seminarus buvo įtraukta apie 50 dalyvių.

1.5 Praktinių folkloro kursų tautinių mažumų vaikams ir jaunimui organizavimas Palangoje

Kursai, kuriuose dalyvavo Lietuvos tautinių mažumų folkloro kolektyvai iš Vilniaus, Visagino, Klaipėdos, Šalčininkų, Pabradės, Kauno, Zarasų, taip pat pedagogai ir svečiai iš Rusijos, Lenkijos, Latvijos, Ukrainos, Baltarusijos (iš viso apie 150 dalyvių) vyko birželio 16 d. – 20 d. Renginyje apsilankė garbingi svečiai iš Lietuvos ir kitų šalių, radijo ir televizijos korespondentai.

Dalyviams buvo suteikta puiki galimybė išklausti ir įsisavinti mokymo kursus, vykusius 5 dienas po 7 akademinės valandas per dieną. Kursams vadovavo 16 geriausių Lietuvos, Rusijos, Baltarusijos, Lenkijos ir Ukrainos pedagogų. Jie pristatė unikalias, pažangiausias darbo su vaikais ir jaunimu metodikas. Šie mokymai buvo naudingi ne tik kitų kultūrų bei tradicijų pažinimo, bet ir kvalifikacijos kėlimo aspektu. Kiekvieną dieną vyko dainavimo, šokio, tradicinių amatų ir liaudies teatro užsiėmimai. Vakaraus, užsiėmimams pasibaigus vaikai ir jaunimas dalyvavo liaudies muzikos ir šokių vakaronėse, pedagogai – apvalaus stalo diskusijose.

Remiantis gražia tradicija, stovyklos atidarymo proga įvyko šventinis dalyvių koncertas Botanikos sode. Visi ansambliai pristatė savo atliekamas programas, repertuarą, tokiu būdu atskleisdami pedagogams savo sugebėjimus. Tokia stovyklos pradžia labai naudinga, nes suteikia mokytojams

galimybę sudaryti darbo planą ir išskirti dalyvių tobulintinus aspektus. Taip pat vyko tradicinio liaudies teatro pasirodymas. Vaikai patys gamino kostiumus ir kitą reikalingą atributiką, vaidino, dainavo.

Renginio metu vyko Lietuvos tautinių mažumų folkloro kolektyvų konkursas, kurio laureatams buvo suteiktas pakvietimas dalyvauti XI tarptautiniame folkloro festivalyje „Pokrovskije kolokola“. Programą papuošė Lietuvos tautinių mažumų ir užsienio svečių folkloro kolektyvų koncertas Gintaro muziejuje. Baigiamajame koncerte kiekvienas pedagogas pristatė darbo atskirose grupėse rezultatus.

Kursų programos įgyvendinimas reikšmingas folkloro ansamblių vadovams ir dalyviams, pedagogams, integruojantiems etninę kultūrą į dėstomą dalyką, siekiantiems tobulumo profesinėje srityje – visiems, besidomintiems folkloru, tradiciniu muzikavimu ir jo pritaikymu šiandienos poreikiams.

1.6 Tarptautinės konferencijos „Tradicinė kultūra švietimo sistemoje. Įvairių šalių patirtis“ Lietuvos tautinių mažumų kultūros įstaigoms organizavimas Vilniuje

Konferencija vyko Vilniaus universitete lapkričio 18 - 19 d.

Konferencijos tikslas - užkirsti kelią Lietuvos tautinių mažumų nematerialaus etninės kultūros paveldo būklės prastėjimui, jo išnykimui šiuolaikiniame globalizacijos ir socialinių pokyčių pasaulyje, atrasti naujas, patrauklias ir aktualias, atitinkančias laikmečio tendencijas nematerialaus etninės kultūros paveldo išsaugojimo formas, panaudoti iki šiol nepristatytus joje esančius išteklius, pasiūlyti efektyvius panaudojimo ir pritaikymo būdus.

Dalyviai: Visagino, Šalčininkų kultūros centrų darbuotojai, tautinių mažumų folkloro ansambliai „Bylina“, „Prazdnik“, „Kalyna“, „Suzorje“, „Večiora“, „Arinuška“, „Sviato“, „Jurai“, „Traikotka“ ir kt., Lietuvos tautinių mažumų mokyklų, darželių pedagogai, muzikos vadovai, Sergej Starostin (Rusijos Federacijos kultūros ministerijos Valstybinio respublikinio rusų folkloro centro instrumentinio atlikimo sektoriaus vedėjas, Maskva), Jelena Boronina (pedagogikos mokslų kandidatė, Maskvos valstybinio pedagoginio universiteto Menų instituto docentė), Albina Bogočanova (Altajaus krašto Valstybinio menų muziejaus mokslinių tyrimų skyriaus vyr. asocijuota mokslininkė), Marina Sigareva (Altajaus krašto kultūros ir menų koledžo dalykinės komisijos „Etnodailės kūryba“ pirmininkė), Jelena Eicholc (Altajaus krašto kultūros ir menų koledžo dėstytoja), Jelena Krasnopevceva (folkloro ansamblio „Veretionce“ vadovė (Rusija)), Galina Lobkova (Sankt Peterburgo valstybinės N. Rimskio-Korsakovo konservatorijos etnomuzikologijos katedros vedėja, Sankt Peterburgo kompozitorių sąjungos narė, menotyros kandidatė), Jevgenij Jefremov (Nacionalinės Ukrainos P. Čaikovskio muzikos akademijos profesorius), Andrej Kotov (senovinės rusų dvasinės muzikos ansamblio „Sirin“ vadovas), Sergej Vyskvarka (Liubanės rajono kultūros centro organizacinio-kūrybinio skyriaus vedėjas (Baltarusija)) ir kt.

Temos: „Lokalinės instrumentinės tradicijos mokymas šiuolaikinio miesto aplinkoje“, „Bendri ir individualūs teorinio muzikinio folkloro dėstymo Nacionalinėje Ukrainos muzikos akademijoje aspektai“, „Liaudies ir klasikinė muzika istorinėje perspektyvoje. Dėstymo gimnazijoje patirtis“, „Folkloro kolektyvai Baltarusijos Respublikos švietimo sistemoje“, „Muzikinio folkloro tyrinėjimas Sankt Peterburgo M. Musorgskio muzikos mokyklos solinio liaudies dainavimo skyriuje“, „Altajaus krašto Valstybinio menų muziejaus rusų tradicinės kultūros sektoriaus edukacinės programos“ ir kt.

1.7 Susitikimo su Lietuvos kultūros ir visuomenės veikėjais organizavimas Vilniuje

Balandžio 1 d. Vilniaus rusų folkloro centre Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras organizavo susitikimą su Lietuvos kultūros ir visuomenės veikėju, nusipelnusiu Lietuvos rusų dailininku, tapytoju, kultūros ambasadoriumi, tarptautinių parodų dalyviu, prestižinių premijų laureatu Anatolijumi Stiško, kurio metu buvo pristatyta svečio kūrybinio kelio raida, jo parodos „Sinfonia Pastorale iš Lyduokių kaimo“ atsiradimo ir pristatymo Lietuvoje ir užsienyje istorija, aptarinėjama menininkų, gyvenančių ir kuriančių Lietuvos regionuose situacija. Antroje susitikimo dalyje dailininkas pristatė etnografijos motyvų panaudojimą dailėje, kartu su dalyviais apžvelgė šių menų sintezės pavyzdžius Lietuvos ir užsienio dailininkų kūryboje, aptarė veiksnius, lemiančius šio fenomeno atsiradimą.

Pagrindiniai susitikimo uždaviniai: supažindinti susitikimo dalyvius su Lietuvos kultūros ir visuomenės veikėju, pristatyti jo kūrybos pavyzdžius; apžvelgti etnografijos ir dailės sintezės apraiškas Lietuvos ir užsienio menininkų kūryboje, aptarti jų atsiradimą lemiančius veiksnius.

Susitikime dalyvavo Vilniaus mokyklų, muzikos mokyklų, gimnazijų, aukštųjų mokyklų (B. Jonušo muzikos mokyklos, S. Kavalevskajos vid. mokyklos, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos, Karoliniškių gimnazijos, Naujininkų mokyklos, S. Neries gimnazijos, J. Pauliaus II gimnazijos, Senamiesčio mokyklos, V. Kačialovo gimnazijos), Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro mokiniai, studentai, pedagogai, Vilniaus visuomeninių organizacijų veikėjai.

2. Tautinių mažumų kultūros paveldo rinkimas ir išsaugojimas laikmenose

2.1 Folkloro ekspedicijų į Lietuvos tautinių mažumų gausiai apgyvendintą vietovę (Rūdninkai, Šalčininkų raj.) organizavimas

Centras nuolat vykdo tautinių mažumų kultūros paveldo rinkimą ir išsaugojimą laikmenose. Per šiuos metus surengė folkloro ekspedicijas ir pavienes išvykas į tautinių mažumų gausiai apgyvendintas Lietuvos vietas. Pavyko įrašyti lenkų, baltarusių, rusų sentikių tradicinį dainavimą ir papročius. Ekspedicijos metu buvo užrašytos Šv. Kalėdų giesmės ir pasakojimai apie šio laikotarpio valgius ir kalėdojimo papročius.

Papildomai buvo surengtos šios ekspedicijos: Šalčininkų r. Dievieniškių mstl., Turgelių k.; Riešės sen. Užugriovio k.; Alytaus ir Zarasų rajonų kaimai ir gyvenvietės ir kt. Padaryti XVI tarptautinės

folkloro stovyklos įrašai, XI tarptautinio folkloro festivalio koncertų įrašai ir kt. Surinkta medžiaga (dainos, instrumentinė muzika ir liaudies giesmės) yra saugoma Centro fonotekoje. Ji buvo pristatyta folkloro stovyklos metu ir panaudota, atnaujinant Lietuvos folkloro kolektyvų repertuarą.

2.2 Sukauptos medžiagos archyvavimas naudojant mokslinius folkloro archyvavimo metodus

Sukaupta medžiaga tvarkoma naudojant mokslinius folkloro archyvavimo metodus, parengta jų analizė. Surinktas folkloras įrašomas į skaitmenines laikmenas, kataloguojamas. Rinkinių pagrindu ruošiamos metodinės ir vaizdinės priemonės seminarams, pateikiama nauja medžiaga meno kolektyvų programoms.

Šiais metais ypatingas dėmesys buvo kreipiamas į sentikių muzikinio folkloro archyvinės medžiagos tvarkymą ir klasifikavimą, atsižvelgiant į tos medžiagos žanrinę priklausomybę, įvairių etnografinių mikroregionų (Dieveniškės, Šalčininkų raj., Zarasų raj. ir kt.) muzikinio folkloro stilių ir rusų bei baltarusių dainų vietinės tarmės. Sukaupta mūsų archyve rusų medžiaga palyginama su baltarusių, lenkų ir kitų slavų, lietuvių muzikiniu folkloru. Apibendrinant galima teigti, kad Lietuvos lenkų dainos yra išskirtinis ir puikus baltų-slavų paribių kultūros pavyzdys.

Surinkti muzikinio folkloro pavyzdžiai yra labai vertingi dėl dainų autentiškumo, archajiškumo, senovinio klodo dermių, ypatingos ritmikos ir žanrų įvairovės. Kuo toliau, tuo mažiau lieka liaudies pateikėjų, vis daugiau nueina užmarštin ir jų mokamų dainų, tradicijos nyksta, todėl ypač svarbu laiku jas užfiksuoti bei archyvizuoti, tokiu būdu išsaugojant ateinančioms kartoms.

3. Lietuvos tautinių mažumų tradicinės kultūros puoselėjimas ir sklaida

3.1 Tautinių mažumų folkloro kolektyvų, reprezentuojančių Lietuvos tautinių mažumų (rusų sentikių, ukrainiečių, lenkų) kultūrą, koncertinių programų parengimas ir pristatymas Vilniaus koncertų salėse

Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro folkloro kolektyvai „Arinuška“, „Traikotka“, „Jurai“, „Sviato“ nuolat koncertuoja Vilniuje vykstančiuose kultūriniuose renginiuose: Tarptautiniuose folkloro festivaliuose „Skamba skamba kankliai“, Vilniaus miesto Užgavėnių šventėje, Visagino miesto šventėje „Rudeninis“, Dainų šventės folkloro dienoje, Vilniaus miesto šventėse. Centras vykdo edukacinę programą vaikams Lietuvos mokyklose, vaikų darželiuose, kultūros centruose. Šiais metais surengta daugiau nei 60 koncertų, dalyvaujant tautinių mažumų folkloro kolektyvams: kalendorinės apeiginės šventės, Šv. Kalėdų koncertai ir renginiai; „VI vaikų folkloro asamblėja“; „Staryj novyj god“; „Žiemos išlydėtuvės“; „Užgavėnės“; „Pavasario sutiktuvės“; Šv. Velykų koncertai ir renginiai; „Šeimos dienos koncertas“; „Troica“; „Joninių koncertas“; „Rugiapjūtės apeigos“; XI tarptautinio folkloro festivalio „Pokrovskije kolokola“ koncertai: „Gyvoji tradicija“, „Unikalios tradicijos“, „Festivalio dalyvių meniniai portretai“, „Muzika gurmanams“, „Sakralinės muzikos koncertas“, liaudies šokio vakarai ir kt. Daug gerų atsiliepimų sulaukė Centro organizuotas Respublikinis vaikų ir jaunimo folkloro ansamblių konkursas „Tradicijų paveldėtojai“, kuriame dalyvavo daugiau 50 kolektyvų.

Balandžio 19 d. Šv. Kotrynos bažnyčioje ir gegužės 3 d. Piano.lt koncertų salėje ansamblis „Arinuška“ Vilniaus miesto gyventojams ir svečiams pristatė naują rusų liaudies romanso programą. Liaudies romanse atsispindi šalies istorija, žmonių likimai su visais džiaugsmiais ir liūdesiu. Klausytojai turėjo unikalią galimybę susipažinti su slavų tautoms būdingomis apeigomis, tarmėmis, muzikiniais ypatumais, istoriniais aspektais, tradiciniais kostiumais ir liaudies instrumentais. Aukštai klausytojų ir specialistų įvertintas koncertas tapo ir savotiška istorijos, etnografijos edukacine programa.

Balandžio 27 d. koncertas skirtas supažindinti visuomenę su Lietuvoje gyvenančių tautų pavasario laikotarpio papročiais ir šventėmis. Renginį pradėjo trumpas teorinis įvadas, parengtas mūsų centre dirbančiais specialistais, jį tęsė koncertinė dalis. Koncerte buvo pristatytos Lietuvos tautinių mažumų Šv. Velykų bei kitų pavasario laikotarpio kalendorinių švenčių apeigos, dainuojamosios tradicijos (dainos ir giesmės), tradicinės choreografijos pavyzdžiai, atliekami folkloro ansamblių „Jurai“ (baltarusių), „Sviato“ (ukrainiečių), „Arinuška“ (rusų).

3.2 Tautinių mažumų folkloro kolektyvų, reprezentuojančių Lietuvos rusų tradicinę kultūrą, koncertinės programos (ne trumpiau kaip 60 min.) parengimas ir pristatymas užsienyje

Rugpjūčio 8 d. ansamblis „Arinuška“ pristatė unikalias Rusijos ir Lietuvos dainuojamasias tradicijas, ansamblio „Bedinera“ 80-čio jubiliejiniame koncerte, jaukaus Gruzijos miestelio Džhvari kultūros namuose. Klausytojai išgirdo skirtingų Rusijos regionų šventines ir sveikinamasias dainas, senovinius kantus ir šokamuosius kūrinis, Lietuvos senąsias „sutartines“. Gausiai ir draugiškai Džhvari ir aplinkinių miestelių publikai koncertas buvo ne tik pramoginis renginys, bet ir svarbus tarpkultūrinis įvykis, atskleidžiantis panašumus ir stiprinantis draugystę ir supratimą tarp Lietuvos ir Gruzijos žmonių.

2016 m. Centras parengė ir organizavo Lietuvos tautinių mažumų folkloro kolektyvų koncertus Lenkijoje, Rusijoje, Baltarusijoje ir kt. Dalyvavimas koncertuose užsienyje suteikė galimybę pristatyti Lietuvos tautinių mažumų tradicinę kultūrą klausytojams iš įvairių pasaulio šalių, skatino tarptautinį folkloro kolektyvų bendradarbiavimą.

3.3 Tarptautinio folkloro festivalio Vilniuje (trukmė - 3 dienos, dalyvauja ne mažiau kaip 3 lietuvių folkloro kolektyvai, 10 užsienio folkloro kolektyvų, 20 Lietuvos tautinių mažumų folkloro kolektyvų, koncertų salės ne mažiau 350 vietų) organizavimas

Lapkričio 16-20 d. Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras kartu su Slavų tradicinės muzikos mokykla Vilniuje organizavo XI tarptautinį folkloro festivalį „Pokrovskije kolokola“. Tradicinis, kasmet rengiamas festivalis tapo vienu svarbiausių kultūros renginių Lietuvoje, sulaukė ne tik plačiosios visuomenės, bet ir didelio įvairių užsienio šalių susidomėjimo ir pripažinimo – LR Prezidentės Dalios Grybauskaitės, vyriausybės atstovų, užsienio šalių ambasadorių išskirtinio dėmesio. Pagrindiniai koncertai vyko geriausiose Vilniaus salėse: Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, Šv. Jonų bažnyčioje, Šv. Kotrynos bažnyčioje, Vilniaus rotušėje,

Vilniaus Dievo Motinos Ėmimo į Dangų katedroje, Lietuvos edukologijos universitete ir kitur. Renginys, kasmet suburiantis apie 500 įvairių tautų dalyvių ir 50000 žiūrovų, ypatinga dėmesį skiria Lietuvos tautinių bendrijų tradicinei kultūrai. Sukuriamos unikalios galimybės įvairių Lietuvos regionų folkloro ansamblių ir tautinių bendrijų kolektyvų saviraiškai, jų bendradarbiavimui su užsienio šalių etnografinėmis grupėmis, kurio rezultatas - tradicinės kultūros išsaugojimas ir sklaida. Spalvingi festivalio renginiai pristato klausytojams įvairių tautų tradicinės kultūros pavyzdžius, kurie yra patrauklūs įvairių amžiaus ir socialinių grupių atstovams, sudomina ir skatina domėtis liaudies paveldu, savo ir kitų tautų istorija. Festivalio programoje, greta dalyvių koncertų, liaudies šokio vakarų ir kitų renginių - konferencijos bei apvalaus stalo diskusijos, kuriose dalyvauja Lietuvos ir užsienio šalių folkloro specialistai.

Mokslinės festivalio dalies tikslas - užkirsti kelią nematerialaus etninės kultūros paveldo būklės prastėjimui, jo išnykimui šiuolaikiniame globalizacijos ir socialinių pokyčių pasaulyje, atrasti naujas, patrauklias ir aktualias, atitinkančias laikmečio tendencijas nematerialaus etninės kultūros paveldo išsaugojimo formas, panaudoti iki šiol nepristatytus joje esančius išteklius, pasiūlyti efektyvius panaudojimo ir pritaikymo būdus. Tikslinė projekto grupė- įvairių Lietuvos regionų lietuvių ir tautinių bendrijų folkloro kolektyvai, užsienio šalių etnografiniai ansambliai, folkloro specialistai, aukštųjų mokyklų studentai, dėstytojai, įvairaus amžiaus ir socialinės padėties grupių atstovai besidomintys tradicine kultūra.

Pagrindinis festivalio organizatorių tikslas – padėti išsaugoti originalias tautinių mažumų etnokultūros raiškos formas sudominant, populiarinant ir perduodant jaunimui folkloro meną. 2016 m. festivalyje dalyvavo kolektyvai iš Lietuvos, Baltarusijos, Estijos, Gruzijos, Ispanijos, Italijos, Latvijos, Lenkijos, Rusijos ir daugelio kitų šalių.

Jau keletą metų festivalio kulminacija tampa naujo Lietuvos kompozitoriaus kūrinio, sukurto specialiai festivaliui ir atskleidžiančio Lietuvos tautinių mažumų bei lietuvių liaudies muzikos grožį pristatymas. Šis projektas vyksta Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, jį atlieka Lietuvos kamerinis orkestras ir geriausi Vilniaus folkloro kolektyvai. Renginį tradiciškai transliuoja Lietuvos nacionalinė televizija. 2016 m. festivalio organizatoriai Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje pristatė kompozitoriaus Algirdo Martinaičio kūrinį – „Sakmė apie gyvenimą“. Kūrinyje kompozitorius pristatė pagrindinius žmogaus gyvenimo tarpsnius – vaikystę, jaunystę, brandą, senatvę ir juos ribojančius įvykius – gimimą, santuoką ir mirtį įvairių, Lietuvoje gyvenančių tautų etninės kultūros, kurioje jie buvo palydimi tam tikromis specifinėmis apeigomis, padedančiomis pereiti iš vieno gyvenimo etapo į kitą, kontekste. Kūrinyje atskirai apžvelgiama labai svarbi etnografijos sritis - žmogaus gyvenimo ciklas įvairių tautų tradicinėje kultūroje. Liaudies papročiuose kiekviena tauta bendražmogiškas vertybes įprasmina savitai, todėl atskirai ištirti ir apjungti šiuos įvairių etninių kultūrų pavyzdžius muzikos pagalba yra labai svarbu.

3.4 Respublikinio tautinių mažumų vaikų ir jaunimo folkloro kolektyvų ir solistų konkurso Vilniuje ir Visagine

2016 m. Centras organizavo Respublikinį tautinių mažumų vaikų ir jaunimo folkloro kolektyvų ir solistų konkursą „Tradicijų paveldėtojai“: balandžio 16 d., šeštadienį, Visagino kultūros centre (Vilties g. 5) ir balandžio 29 d., penktadienį, Vilniaus Rotušėje (Didžioji g., 4). Jau tradiciniu tapęs respublikinis vaikų ir jaunimo liaudies kūrybos konkursas „Tradicijų paveldėtojai“ rengiamas kas metus nuo 2012 m. Juo siekiama ne tik skatinti vaikų ir jaunimo susidomėjimą, pagarbą tautiniam paveldui ir tolerantišką požiūrį į įvairių tautų kultūrą, jų įsitraukimą į liaudies kultūros populiarizavimo procesą, puoselėti liaudies muzikavimo ir choreografijos tradicijas, aktyvinti folkloro žanro atlikėjų veiklą, skatinti folkloro ansamblius bei solistus tobulėti, ugdyti jaunimo tautinę, kultūrinę ir meninę savimonę, bet ir padėti savivaldos institucijoms racionaliai ir objektyviai panaudoti lėšas remiant kolektyvus ir vadovus pagal pasiektą meninį lygį. Konkurso organizatoriai ir rengėjai - Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras drauge su Slavų tradicinės muzikos mokykla, Tautinių mažumų departamentų prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Vilniaus miesto savivaldybe.

Renginyje dalyvavo Lietuvos lenkų, rusų, ukrainiečių, baltarusių, romų, totorių, žydų, karaimų, armėnų folkloro kolektyvai iš Vilniaus, Visagino, Klaipėdos, Kauno, Šalčininkų, Šiaulių. Kiekvienais metais dalyvaujančių kolektyvų lygis pastebimai auga. Šį procesą skatina kompleksinis darbas, kurį sudaro konkursinės perklauso ir Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro specialistų metodinė pagalba. Vaikams tai suteikia galimybę pademonstruoti savo kūrybinius pasiekimus (tai yra ypatingai svarbu) ir pabendrauti su bendraminčiais. Konkurso laureatams suteikiama teisė dalyvauti tarptautiniame festivalyje „Pokrovskije kolokola“ – puiki motyvacija vaikams, jaunimui ir pedagogams.

3.5 Kūrybinių dirbtuvių „Tautinių mažumų tradicinių amatų meistrai – vaikams“ Vilniuje (trukmė 6 val., 15 asm.) organizavimas

2016 m. Centras surengė tautinių mažumų tradicinių amatų mugę ir kūrybines dirbtuves, kuriuose buvo rodomas lėlių teatras ir meistraujamos lėlės, pasakoriai sekė liaudies pasakas, buvo pristatyti liaudies amatai – vijamos juostos, pinamos verbos, senuoju būdu apdirbamas linas, vilna, meistraujamos žalvario amžiaus puošmenos, juvelyriniai dirbiniai iš metalo ir lipdiniai iš molio, lankstomos popierinės gėlės, karpomi raižiniai, ekslibriai, savo rankomis gaminami muzikos instrumentai ir saldainiai, bei pristatoma nacionalinė virtuvė. Renginyje dalyvavo meistrai, turintys pedagoginio darbo su vaikais patirtį. Renginio išskirtinumas - unikali galimybė vaikams ne tik stebėti gamybos procesą, bet ir dalyvauti jame. Ypatinga renginio vieta skiriama liaudies meistrams, kurie mokė vaikus liaudies kostiumo elementų gamybos (juostų vijimas, siuvinėjimas, papuošalų gamyba). Mūsų centras skiria nemažai laiko šiai veiklai - mes stengiamės paaiškinti vaikams ir jų tėvams, kad visų pirma reikia tyrinėti savo protėvių šaknis, kostiumo siuvinėjimo ornamentiką

būtent tos vietovės, iš kurios pats esi kilęs ir tik vėliau tėvams drauge su savo vaikais patiems gaminti kostiumą. Tik tokiu būdu pagamintas, jis bus ypatingai vertinamas vaiko ar jaunuolio. Tai mūsų filosofija. Taip pat mes naudojames visomis galimybėmis, suteikiančiomis augančiai kartai tyrinėti liaudies amatus. Šis procesas labai domina tiek regionuose, tiek miestuose gyvenančių jaunimą. Renginyje dalyvavo liaudies meistrai iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Visagino, Ukmergės. Kūrybinėse dirbtuvėse dalyvavo vaikai ir jaunimas iš Vilniaus, Visagino, Klaipėdos, Ukmergės, Zarasų, Šalčininkų ir kitų rajonų.

4. Metodinė veikla

4.1. Tautinių mažumų meno kolektyvų konsultavimas, pasirengiant valstybės organizuojamiems renginiams ir tautinių mažumų tradicinėms kalendorinėms šventėms - Šv. Kalėdoms, Užgavėnėms, Šv. Velykoms, Joninėms, Žolinėms

Centras nuolat teikia metodinę pagalbą folkloro ansambliams ir jų vadovams: padeda parinkti ir praturtinti repertuarą, skatina ir padeda surinkti autentišką folklorą ansamblių gyvenamose vietose ir tinkamai jį atlikti. Ansamblius informuoja apie sostinėje vykstančius didelius festivalius ir kuruoja jų atvykimą. Centro dėka kasmet vis daugiau tautinių mažumų kolektyvų dalyvauja respublikinio masto renginiuose, koncertuoja prestižinėse scenose. 2016 m. organizuota: vaikų kolektyvų konsultavimas Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centro konkursui-peržiūrai balandžio mėn.; konsultavimas ir rengimas kalendorinėms šventėms, metodinė parama; konsultacijos folkloro ir etnografijos klausimais, naudojimosi fonoteka, videoteka, biblioteka. Svarbi metodinė parama buvo suteikta: Klaipėdos baltarusių folkloro ansambliui „Krinička“, lenkų folkloro ansambliui „Folk vibes“, Visagino kultūros centro baltarusių dainų ansambliui „Suzorje“. Papildomai metodinė parama buvo suteikta Klaipėdos „Pajūrio“ pagrindinės mokyklos rusų folkloro ansambliui „Veretionce“, Vilniaus Sofijos Kovalevskajos vidurinės mokyklos rusų folkloro ansambliui, Vilniaus rajono Čekoniškių vidurinės mokyklos ansambliui, Vilniaus lopšelio-darželio „Zylutė“ rusų folkloro ansambliui, Vaikų folkloro ansambliui „Debesėliai“, Pranciškaus Skorinos gimnazijos baltarusių liaudies dainų ansambliui „Žavoronočki“, lenkų vaikų folkloro kolektyvui „Vilenka“, Šalčininkų rajono savivaldybės kultūros centro lenkų folkloro ansambliui „Turgielanka“, žydų folkloro ansambliui „Klezmer klängen“, baltarusių vaikų folkloro kolektyvui „Lenok“, rusų vaikų folkloro kolektyvui „Vesnuški“, Vilniaus darželio-mokyklos „Berželis“ rusų folkloro ansambliui, Simono Konarskio vidurinės mokyklos lenkų liaudies dainų ir šokio kolektyvui „Svitezianka“, I. Kraševskio vidurinės mokyklos lenkų liaudies dainų ir šokio kolektyvui, Vilniaus darželio-mokyklos „Šaltinėlis“ vaikų šokių ansambliui „Sto uśmiechów“, Vilniaus Jono Pauliaus II progimnazijos lenkų liaudies dainų ansambliui „Nastolatki“, tradicinių amatų meistrams ir kt. Dažniausiai kolektyvų vadovai kreipėsi pagalbos,

sudarindami ansamblių repertuarą, besiruošdami tradicinėms šventėms ir festivaliams. Pastaruoju metu vis daugiau kolektyvų vadovų domisi autentiška liaudies muzika, atsisakydami stilizacijos. Nuolat veikia fonoteka, videoteka, biblioteka, kuriomis naudojasi ne tik folkloro atlikėjai ir mylėtojai, bet taip pat žurnalistai ir užsienio svečiai, yra daug Lietuvos teritorijoje ekspedicijų metu Centro darbuotojų surinktų tradicinės muzikos, šokių, švenčių, apeigų pavyzdžių. Saugoma nemažai tarptautinių festivalių ir kitų renginių vaizdo ir garso įrašų. Centro bibliotekoje yra retų ir įdomių lankytojams leidinių, nors knygos ir literatūra bibliotekai perkama iš nuosavų lėšų, kadangi tam centro išlaikymui skiriamų lėšų nepakanka.

4.2 Informacijos teikimas folkloro ir etnografijos klausimais (fonoteka, videoteka, biblioteka) Vilniuje

Centre nuolat veikia fonoteka, videoteka, biblioteka, kuriomis naudojasi ne tik folkloro atlikėjai ir mylėtojai, bet taip pat žurnalistai ir užsienio svečiai, yra daug Lietuvos teritorijoje ekspedicijų metu Centro darbuotojų surinktų tradicinės muzikos, šokių, švenčių, apeigų pavyzdžių. Saugoma nemažai tarptautinių festivalių ir kitų renginių vaizdo ir garso įrašų. Centro bibliotekoje yra retų ir įdomių lankytojams leidinių, nors knygos ir literatūra bibliotekai perkama iš nuosavų lėšų, kadangi tam centro išlaikymui skiriamų lėšų nepakanka.

4.3. Tautinių mažumų folkloro kolektyvų atestacija

Lietuvos tautinių mažumų folkloro ir etnografijos centras vykdo Lietuvos tautinių mažumų mėgėjų meno kolektyvų atestaciją (kategorijų suteikimo mėgėjų meno kolektyvams pagal meninį lygį, veiklą ir pasiektus rezultatus).

2016 m. buvo vykdoma kolektyvų atestacija:

Remdamasi „Kategorijų suteikimo Lietuvos tautinių mažumų mėgėjų meno kolektyvams pagal meninį lygį, veiklą ir pasiektus rezultatus komisijų darbo tvarkos aprašu“, protokolu 2016-04-29 Nr. 160429 Lietuvos tautinių mažumų mėgėjų meno kolektyvų kategoriją pagal meninį lygį, veiklą ir pasiektus rezultatus folkloro kolektyvo I meninė kategorija suteikta Klaipėdos „Pajūrio“ pagrindinės mokyklos folkloro ansambliui „Veretioncė“ (vadovė Marija Serebriakova).

5. Informacijos sklaida

Informacija apie tautinių mažumų tradicinės kultūros įvykius buvo viešinama kultūros ir bendrosios informacijos interneto svetainėse, leidžiami plakatai, rengiamos programėlės. Kultūriniuose Lietuvos (lietuvių, lenkų, rusų kalbomis) dienraščiuose ir žurnaluose publikuojami tautinių mažumų renginių anonsai, recenzijos. Nuolatiniai Centro partneriai: LRT, Žinių radijas, RU.DELFI.LT, Respublika, Lietuvos žinios, Obzor, Ekspress nedelia, Bernardinai.lt, Elta, Vilniaus turizmo ir informacijos centras ir kt.

6. Patalpų suteikimas kultūrinei veiklai

6.1 Patalpų (100 kv. m.) ir būtinų įrangos (kompiuterio, garso aparatūros, vaizdo grotuvo, televizoriaus, fotoaparato ir muzikos instrumentų: fortepijono, bajoro, armonikos, smuiko, mušamųjų) suteikimas nemokamai tautinių mažumų folkloro kolektyvams kultūriniam renginiam ir repeticijoms organizuoti pagal poreikį darbo ir poilsio dienomis.

Ataskaita patvirtinta steigėjų susirinkime 2017 m. sausio 19 d.

Direktore

Irena Zacharova